

Justyna Błażejowska

<https://orcid.org/0000-0002-3917-4492>

Biuro Badań Historycznych IPN

PODPUŁKOWNIK WALDEMAR WIĘCKOWSKI **I JEGO ROLA W SPRAWIE REJESTRACJI TAJNEGO WSPÓŁPRACOWNIKA O PSEUDONIMIE „KONARSKI”**

Wstęp

Rola naczelnika Wydziału II KS MO / SUSW ppłk. Waldemara Więckowskiego pozostaje niedoceniona przez historyków i specjalistów ds. służb specjalnych – mimo dostępu do materiałów przechowywanych w Instytucie Pamięci Narodowej i rozwoju badań nad funkcjonowaniem w Polsce ludowej organów bezpieczeństwa¹. Chociaż sprawował nadzór nad kontrolą firm polonijnych², jego nazwisko nie pojawia się np. w arty-

¹ Więcej na jego temat zob. J. Błażejowska, G. Wierchołowski, *Jan Wejchert i człowiek KGB*, „Gazeta Polska” 2022, nr 30, s. 14–18.

² Zob. Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (dalej: AIPN), 0999/308, t. 1–2, SO krypt. „Mazowsze” dot. ochrony kontrwywiadowczej przedsiębiorstw zagranicznych, zwłaszcza dokumenty: AIPN, 0999/308, t. 1, Meldunek operacyjny 185/83 kierownika sekcji VIIb Wydziału II KS MO por. Andrzeja Piury (z up. kpt. Waldemara Więckowskiego) dla naczelnika Wydziału VII Departamentu II, Warszawa, 10 VI 1983 r., k. 55–57; *ibidem*, Notatka informacyjna kpt. Waldemara Więckowskiego dot. analizy kadrowo-politycznej przedsiębiorstw polonijno-zagranicznych działających na terenie Warszawy i województwa stołecznego, Warszawa, 14 VI 1983 r., k. 79–89; *ibidem*, Raport z realizacji zadań wykonywanych przez pracowników Sekcji VIIb podczas 55. Międzynarodowych Targów Poznańskich i IX Polonijnego Forum Gospodarczego, Warszawa, 19 VI 1983 r., k. 96–150 (pod dokumentem widnieje m.in. pieczęć naczelnika Wydziału II i parafka Waldemara Więckowskiego); *ibidem*, Meldunek operacyjny naczelnika Wydziału II KS MO kpt. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 7 VII 1983 r., k. 170; AIPN, 0999/308, t. 2, Informacja naczelnika Wydziału II SUSW ppłk. Waldemara

kule naukowym o rozpracowaniu Oddziału Warszawskiego Inter-Polcomu w latach 1983–1990³. Opublikowane dotychczas podstawowe dane dotyczące przebiegu służby zawierają nieprawdziwą informację, jakoby działaniami stołecznego kontrwywiadu zaczął on kierować dopiero w 1985 r. (w rzeczywistości nastąpiło to w 1983 r.)⁴. Niewątpliwie jednak był to funkcjonariusz o ciekawym życiorysie, mający wyjątkową wiedzę, która mogła okazać się bardzo przydatna już po politycznym przełomie.

Droga do Służby Bezpieczeństwa

Z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych Waldemara Więckowskiego⁵ nie wynika, aby korzystał z jakichś koneksji rodzinnych w bezpiece. Wychowywał się bez ojca (który zginął w powstaniu warszawskim). W dzieciństwie mieszkał razem z matką i ojczymem w Rembertowie. Ukończył tamtejszą szkołę podstawową i Liceum Ogólnokształcące nr 49 im. Zygmunta Modzelewskiego w Warszawie.

Więckowskiego, Warszawa, 31 XII 1987 r., k. 79–84; *ibidem*, Pismo ppłk. Waldemara Więckowskiego do naczelnika Wydziału VI Departamentu V MSW ppłk. Tadeusza Glinińskiego, Warszawa, luty 1988, k. 89–91; *ibidem*, Notatka służbowa naczelnika Wydziału II SUSW ppłk. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, marzec 1988, k. 85–86.

³ P. Pleskot, *Kontrwywiadowcza ochrona kapitalizmu. Rozpracowanie Oddziału Warszawskiego „Interpolcomu” w latach 1983–1990*, „Komunizm. System – ludzie – dokumentacja” 2019, nr 8, s. 73–88.

⁴ *Idem*, *W cieniu centrali. Struktury pionu SB Komendy Stołecznej MO i Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w latach 1975–1990*, Warszawa 2018, s. 279. Por. *ibidem*, s. 361, przyp. f oraz *idem*, *Dyplomata, czyli szpieg? Działalność służb kontrwywiadowczych PRL wobec zachodnich placówek dyplomatycznych w Warszawie (1956–1989)*, Warszawa 2013, s. 595, przyp. f (nazwisko Waldemara Więckowskiego pojawia się tylko w kontekście jednego dokumentu). Błąd znajduje się też w „Biuletynie Informacji Publicznej IPN-KŚZpNP”, zob. Dane osoby [Waldemara Więckowskiego] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/643221>, dostęp 25 VII 2021 r.

⁵ Swego czasu Marek Mądrzak, bloger publikujący pod ps. „Lustrator polski”, sygnalizował trudności z dostępem do tych materiałów: „[...] kartoteka ma to do siebie, że kartę można do niej włożyć i można ją też [z niej] wyjąć. Jako przykład mogę podać wieloletnie i nieskuteczne poszukiwania w IPN teczki Naczelnika Wydziału II SUSW – Waldemara Więckowskiego. Pracownicy Archiwum IPN tak starali się zadośćuczynić mojej prośbie, że wynaleźli funkcjonariusza o tym samym imieniu i nazwisku w Trójmieście, nie pochyłili się jednak nad kartą zarobków ww. w bazie. Należy przypuszczać, że w nowej Polsce Więckowski oddał władzy takie usługi, że nagrodzono go schowaniem teczki. Ścisłej – zgodnie z ustawą – teczkę do zbioru zastrzeżonego schował Prezes IPN. Na pewno sytuacja nie ma związku z tym, że Więckowski kilkanaście lat prowadził współpracę (tajną) z medialnym oligarchą – Janem W.” (*Lustracja według Morawieckiego*, <https://lustratorpolski.wordpress.com/2021/02/>, dostęp 19 II 2022 r. Artykuł został (ponownie) zamieszczony w Internecie 23 II 2021 r. Pierwotna data publikacji to – jak można wnioskować – 21 X 2013 r.). Z informacji na teście osobowej Waldemara Więckowskiego wynika, że klauzulę tajności zniesiono 22 XII 2014 r.

W 1963 r. dostał się do Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej. Wkrótce jednak zrezygnował z marzeń o aktorstwie i podjął studia w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Warszawskim. Ze względu na bliżej nieznane komplikacje życiowe, prawdopodobnie problemy materialne, przeniósł się do studium nauczycielskiego. Ucząc w szkole, zamierzał się doksztalcać, studiować polonistykę, a potem dziennikarstwo. O możliwości wstąpienia w szeregi MO dowiedział się dzięki akcji agitacyjnej w miejscu nauki. „Interesuje mnie człowiek i jemu chciałbym służyć. Dlatego też myślę, że praca w milicji da mi pełne zadowolenie” – argumentował w przedłożonym życiorysie⁶.

Miał już wtedy żonę Annę. Jego teść Henryk Sosnowski walczył pod dowództwem gen. Karola Świerczewskiego ps. „Walter” podczas wojny domowej w Hiszpanii. Teściowa była narodowości hiszpańskiej. Małżeństwo Waldemara trwało do 1971 r. Zawarł powtórnie związek małżeński. Druga żona Elżbieta szybko zmarła na skutek panującej w stolicy epidemii grypy wirusowej.

W sierpniu 1966 r. Więckowski trafił do Komendy Dzielnicowej Warszawa-Śródmieście, gdzie objął posadę inspektora Wydziału do Walki z Przestępstwami Kryminalnymi⁷. Wcześniej w podaniu do szefa stołecznej MO podkreślał: „kryminalistyka mnie interesuje i wydaje mi się, że w tym rodzaju pracy mógłbym być przydatny społeczeństwu”⁸. Przeszkolenie zawodowe w postaci kursu służby wywiadowczej (!) przeszedł w szkole podoficerskiej w Łodzi w 1967 r. Jeszcze w trakcie starań o przyjęcie do milicji zrobił wrażenie osoby o „dobrym poziomie ogólnym”, „dużej energii i inteligencji”⁹. Później dał się poznać jako funkcjonariusz „chętny, zdyscyplinowany i sumienny”. Jego przełożony na podstawie materiałów z kontroli zrealizowanej w styczniu 1968 r. stwierdzał: „[...] opiniowany w sposób prawidłowy dokonuje czynności procesowych w sprawie oraz podejmuje właściwe wnioski i przejawia dużo własnej inicjatywy i pomysłowości. [...] Do chwili obecnej z siecią tajnych współpracowników nie pracuje, lecz w tym kierunku poczynił starania, typując kandydatów na TW”¹⁰. W tymże roku rozpoczął naukę

⁶ AIPN, 003088/570, Akta osobowe Waldemara Więckowskiego, Życiorys, Warszawa, 6 V 1966 r., k. 7.

⁷ *Ibidem*, Wyciąg z rozkazu personalnego nr 259, 27 VIII 1966 r., k. 32.

⁸ *Ibidem*, Pismo Waldemara Więckowskiego do komendanta MO m.st. Warszawy, Warszawa, 6 V 1966 r., k. 4.

⁹ *Ibidem*, Notatka służbowa inspektora Wydziału Kadr KS MO T. Mańkowskiego, [Warszawa, b.d.d. 1966], k. 5.

¹⁰ *Ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału do Walki z Przestępstwami Kryminalnymi KD MO Warszawa-Śródmieście (w zastępstwie por. W. Wróblewski) za okres 1 VII 1966 – 15 I 1968 r., Warszawa, 1 II 1968 r., k. 143–144.

w jednorocznej Szkole Oficerskiej MO w Szczytnie na kierunku walka z przestępczością kryminalną¹¹. Ścigał włamywaczy. W ciągu pierwszych dwóch lat „przeprowadził 45 postępowań w sprawach, z czego 30 wykrył na podstawie uzyskanych przez siebie informacji”¹². Zaczął wykorzystywać z powodzeniem agenturę. „W pracy z siecią TW osiąga dobre wyniki. W okresie opiniowania [1970–1971] uzyskał szereg informacji o zaistniałych przestępstwach i osobach, które je dokonały – przyczyniając się do wykrycia kilkunastu włamań do obiektów prywatnych i państwowych. [...] Posiada dobre rozeznanie elementu przestępczego”¹³. Przejawiał też aktywność partyjną, był wykładowcą szkolenia politycznego przy Komitecie Zakładowym PZPR KD MO Warszawa-Śródmieście.

W połowie 1972 r. otrzymał nominację na stopień porucznika. Dzięki prezentowanej postawie został wytypowany do przeniesienia do Wydziału II SB KS MO. Odbyło się to zgodnie „z zasadami doboru pracowników Służby Bezpieczeństwa spośród funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej [...] na podstawie analizy wyników pracy, akt osobowych oraz [po] przeprowadzonej rozmowie osobistej”¹⁴. Komendant dzielnicowy nie wyraził jednak zgody na odejście podwładnego. Nie udzielił też poparcia dla podjętych przezeń zabiegów wokół studiów w Akademii Spraw Wewnętrznych¹⁵, a ponadto ukarał go upomnieniem za niewłaściwą postawę i zlekceważenie obowiązków (chodziło o załatwianie prywatnych

¹¹ *Ibidem*, Opinia służbowa dowódcy Kompanii II SO MO w Szczytnie ppor. Edwarda Pietkiewicza za okres 1 IX 1968 – 10 VII 1969 r., [przed 10 VII 1969 r.], k. 156.

¹² *Ibidem*, Opinia służbowa wystawiona przez zastępcę naczelnika Wydziału do Walk z Przestępstwami Kryminalnymi KD MO Warszawa-Śródmieście kpt. W. Wróblewskiego (z up. naczelnika wydziału) oraz I sekretarza OOP nr 4 por. C. Grzecha za okres 15 VIII 1966 – 16 VIII 1969 r., Warszawa, 9 IX 1969 r., k. 157.

¹³ *Ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału do Walk z Przestępstwami Kryminalnymi KD MO Warszawa-Śródmieście mjr. M. Nawrockiego za okres 1 I 1970 – 31 XII 1971 r., Warszawa, 8 III 1972 r., k. 166.

¹⁴ *Ibidem*, Wniosek personalny naczelnika Wydziału II KS MO mjr. Mariana Jasaka, [Warszawa], 29 VI 1972 r., k. 172.

¹⁵ W wystawionej w związku z tymi staraniami opinii były także informacje o słabych stronach kandydata: „[...] wymaga stałej kontroli ze strony kierownictwa służbowego, [...] [ponieważ] dość często w prowadzonych postępowaniach wyjaśniających podejmuje osobiście decyzje, które nie są poparte przepisami regulującymi tok pracy operacyjno-dochodzeniowej. [...] W pracy z siecią TW osiąga dostateczne wyniki i powinien na ten odcinek zwrócić szczególną uwagę. W prowadzonych materiałach pierwiastkowych przejawia dużo inicjatywy i pomysłowości, lecz wyjaśnia je bardzo długo i przewlekle. [...] Zadania powierzone przez przełożonych wykonuje właściwie, lecz zdarzają się przypadki, że nie dotrzymuje terminów wyznaczonych mu do wykonania zadań” (*ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału do Walk z Przestępstwami Kryminalnymi KD MO Warszawa-Śródmieście mjr. M. Nawrockiego, Warszawa, 17 VIII 1972 r., k. 177–178).

spraw na mieście w godzinach urzędowania)¹⁶. Niedługo potem sprzeciwił się jego przejściu do Wydziału IIIA, co argumentował poważnymi brakami kadrowymi. Mimo to Waldemar Więckowski ostatecznie trafił do bezpieki i wkrótce – do kontrwywiadu.

Nie wiadomo, na jakiej zasadzie został skierowany do zwalczania na terenie PRL działalności wywiadu brytyjskiego. Szybko się okazało, że jest oficerem rzutkim i z inicjatywą¹⁷. Po niespełna pół roku miał na koncie trzech TW i dwóch KTW, prowadził dwie sprawy operacyjne-sprawdzenia. Doczekał się zatarcia kary dyscyplinarnej¹⁸. W 1973 r. przyczynił się do uzyskania przez jego jednostkę „przy aktywnym współudziale Wydziału »B« w wyniku realizacji ofensywnych przedsięwzięć operacyjnych” materiałów na temat „funkcjonowania najnowszych systemów komputerowych państw kapitalistycznych” i tym samym do znacznego poszerzenia „wiedzy o zainteresowaniach i zamierzeniach koncernu penetrującego rynki państw obozu socjalizmu”¹⁹, za co otrzymał premię pieniężną. Doskonalił znajomość angielskiego w Ośrodku Nauczania Języków Obcych MSW w Klimontowie i osiągnął bardzo dobre rezultaty²⁰.

Od 1974 r. piastował stanowisko starszego inspektora. W uzasadnieniu wniosku o przyznanie dodatku specjalnego z maja 1976 r. znalazła się informacja, że ostatnio „pozostające na jego łączności osobowe źródła informacji są wykorzystywane do realizacji złożonych działań operacyjnych, których celem jest pogłębienie wiedzy o przeciwniku”²¹. Z kolei opinia służbowa z 1978 r. głosiła: „W Wydziale II prowadził pracę operacyjną na odcinku rozpoznania kontaktów British Council, a od 1974 r. zajmuje się operacyjną kontrolą zlokalizowanych w Warszawie przedsta-

¹⁶ *Ibidem*, Rozkaz nr 39/72 komendanta dzielnicowego MO Warszawa-Śródmieście ppłk. Z. Stockiego o ukaraniu Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 26 VIII 1972 r., k. 176.

¹⁷ *Ibidem*, Charakterystyka por. Waldemara Więckowskiego wystawiona przez naczelnika Wydziału II KS MO ppłk. Stanisława Przanowskiego, [b.d.], k. 185.

¹⁸ *Ibidem*, Wniosek naczelnika Wydziału II KS MO ppłk. Stanisława Przanowskiego do I zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Karola Pawłowicza o zatarciu kary dyscyplinarnej wymierzonej rozkazem nr 39 z dnia 26 VIII 1972 r., Warszawa, 27 III 1973 r., k. 186.

¹⁹ *Ibidem*, Rozkaz nr 029/73 I zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Karola Pawłowicza (w zastępstwie komendanta stołecznego MO) o wyróżnieniu, Warszawa, 12 X 1973 r., k. 193.

²⁰ *Ibidem*, Opinia służbowa dot. słuchacza Ośrodka Nauczania Języków Obcych MSW w Klimontowie, Klimontów, 10 VI 1974 r., k. 198; por. *ibidem*, Rozkaz nr 4/74 komendanta Ośrodka Nauczania Języków Obcych MSW w Klimontowie mjr. W. Hudzika o wyróżnieniu, 11 VI 1974 r., k. 199.

²¹ *Ibidem*, Wniosek personalny naczelnika Wydziału II KS MO, [Warszawa], 11 V 1976 r., k. 210.

wicielstw firm brytyjskich i kanadyjskich. Na obu wymienionych odcinkach uzyskiwał pozytywne wyniki w pracy. Z powodzeniem prowadził sprawy ewidencji operacyjnej i dokonał szeregu wartościowych pozyskań, które były wysoko ocenione przez Departament II MSW. Uczestniczył również w prowadzonych przez Sekcję VIIb działaniach specjalnych na rzecz gospodarki narodowej. [...] jest funkcjonariuszem inteligentnym i o dużej kulturze osobistej, co niewątpliwie ułatwia mu kontakty międzyludzkie, a w pracy przejawia się łatwością w nawiązywaniu kontaktów operacyjnych i pozyskaniach źródeł informacji²². W latach 1975–1979 odbył zaoczne studia magisterskie w Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW.

Sprawa TW ps. „W. Konarski”/ „Konarski”

W grudniu 1975 r. Wydział IIIA KS MO przesłał do stołecznego kontrwywiadu materiały gromadzone od niedawna w ramach SOS krypt. „Kuzyn”²³. Dotyczyły one Lothara Grabowskiego – obywatela RFN, właściciela firmy Konsuprod z siedzibą we Frankfurcie nad Menem. Powodem rozpoznania było to, że jako jego przedstawiciel na rynku polskim występował Jan Wejchert, formalnie nieposiadający odpowiednich uprawnień²⁴ (wkrótce jednak Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Gospodarki Morskiej wydało stosowne zezwolenia²⁵).

W połowie stycznia 1976 r. por. Waldemar Więckowski sporządził wniosek o założenie kwestionariusza ewidencyjnego (krypt. „Polonus”) w celu sprawowania kontroli nad niemieckim biznesmenem²⁶. 9 marca

²² *Ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału II KS MO kpt. Krystyna Kulmatyckiego dot. por. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 17 IV 1978 r., k. 212–213.

²³ Por. AIPN, 0256/522, KE krypt. „Polonus” dot. Lothara Grabowskiego, Pismo naczelnika Wydziału „C” KS MO do naczelnika Wydziału II KS MO, Warszawa, 19 XII 1975 r., k. 9.

²⁴ *Ibidem*, Notatki służbowe inspektora Wydziału IIIA KS MO Sławomira Marszałka dot. Jana Wejcherta – nielegalnego pośrednika firmy Konsuprod GmbH Co KG z Frankfurtu nad Menem, Warszawa, 22–24 X 1975 r., k. 26–31. Z danych ewidencyjnych wynika, że Lothar Grabowski został zarejestrowany 13 XI 1975 r. pod nr. 14032 do SOS krypt. „Kuzyn” (nr 14031) przez inspektora Wydziału IIIA KS MO Sławomira Marszałka. Podstawą był meldunek obywatelski i dokument „W”, czyli uzyskany w ramach kontroli korespondencji. Istniało podejrzenie, że nastąpiło „nielegalne zatrudnienie przedstawiciela handlowego”. Rejestracja nr 14031 odnosiła się do SOS wszczętej przez Wydział IIIA KS MO tego samego dnia, tj. 13 XI 1975 r. Istnieje zapis podający przy tym numerze imię i nazwisko Jana Wejcherta, a także dopisek: „rej[estrowany] przez Wydz[iał] II nr 13972”.

²⁵ Por. *ibidem*, Meldunek operacyjny, Warszawa, 18 XII 1975 r., k. 24–25.

²⁶ „W[yżej] w[ymieniony] jest dyrektorem – właścicielem firmy »Konsuprod« zajmującej się handlem z Polską. Firma otrzymała zezwolenie na otwarcie swego przedstawiciel-

spotkał się w kawiarni z „B.W.” – kandydatem na TW. Na podstawie słów rozmówcy zanotował:

„[...] dnia 6.03.1976 r. przyjechał do Warszawy szef firmy Lothar Grabowski. Nie pozostanie on w Polsce długo, bo już 10.03.1976 r. wraca z powrotem do RFN. Jego wizyta w Warszawie ma na celu obejrzenie i zapoznanie się z pracą przedstawicielstwa w Warszawie. Poza tym Grabowski wraz ze swym warszawskim przedstawicielem mają złożyć wizytę w Biurze Rady Handlowego Ambasady RFN w Warszawie. Jest to wizyta raczej kurtuazyjna, mająca na celu ewentualne zabezpieczenie sobie pomocy ambasady w dalszej działalności handlowej na terenie PRL. Grabowski przyjedzie do Polski powtórnie najprawdopodobniej za około dwa tygodnie, tym razem w towarzystwie przedstawiciela firmy »Holtzman[n]«, która to firma weźmie udział w przetargu na budowę wieżowca »LOT-u« w Warszawie. Grabowski zlikwidował już prawie swoje, wynajmowane przez »PUM-ę«, mieszkanie przy ul. Wiejskiej. Obecnie zamieszkał w hotelu »Forum«. Tam także zatrzyma się najprawdopodobniej podczas swego następnego przyjazdu. Niemniej nosi się on z zamiarem kupienia sobie (o ile to będzie możliwe) mieszkania w Warszawie. Po uzyskaniu dokładniejszych danych na temat przyjazdu Grabowskiego w późniejszym okresie kandydat ma mnie o tym powiadomić.

Przedsięwzięcia: W porozumieniu z Wydz[iałem] IX Biura »B« umieścić Grabowskiego w opracowanym pokoju hotelu »Forum«.

Omówienie: Kandydat bardzo chętnie udziela informacji na tematy związane z działalnością firmy. Z jego wypowiedzi można wywnioskować, że ceni on bardzo Grabowskiego, jako specjalistę od załatwiania różnego rodzaju spraw handlowych. Twierdzi on, że Grabowski w chwilach tego wymagających posiada dużo polotu i fantazji²⁷.

Jak wynika z danych ewidencyjnych, w tamtym momencie Jan Wejchert był traktowany jako KTW²⁸. Porucznik Waldemar Więckowski

stwa w Warszawie. Będzie się to najprawdopodobniej wiązało z jego częstymi przyjazdami do Polski” (*ibidem*, Wniosek por. Waldemara Więckowskiego o założenie KE, Warszawa, 14 I 1976 r., k. 8). Z zapisu na karcie z kartoteki odtworzeniowej wynika, że Lothar Grabowski został zarejestrowany jako figurant KE 23 I 1976 r. (w dalszym ciągu dotyczył go nr 14032). Był rozpracowywany do 3 V 1985 r. Zdjęcie z ewidencji nastąpiło ze względu na „niestwierdzenie wrogiej działalności”, a „materiały złożono w archiwum Wydziału »C« SUSW dnia 17.05.[19]85 pod nr. II-8748”. Wiadomo, że sprawę prowadził Waldemar Więckowski od 12 I 1976 r. i por. A. Kozłowski od sierpnia 1979 r., a następnie ponownie od 29 II 1980 r.

²⁷ *Ibidem*, Informacja operacyjna (ze słów kandydata na TW „B.W.”) starszego inspektora Wydziału II KS MO por. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 9 III 1976 r., k. 39.

²⁸ W pierwszej kolejności został zarejestrowany 6 XI 1975 r. pod nr. 13972 przez Wydział II jako „zabezpieczenie”. Zmiana kategorii na kandydata nastąpiła 12 II 1976 r. Zob. zapis w dzienniku rejestracyjnym KS MO.

miał go pozyskać w charakterze TW ps. „W. Konarski” 15 marca 1976 r. (a zatem sześć dni po spotkaniu z „B.W.”) na podstawie „dobrowolności”, do zagadnienia „zab[ezpieczenia] przedstawicielstwa”²⁹. Ze

²⁹ Karta ewidencyjna EO-4/73 podaje nr 13972 i 23 III 1976 r. jako datę rejestracji w kategorii TW. Zagadnienie ulegało zmianom: z „zab[ezpieczenia] przedstawicielstwa” na „wywiad RFN” i „przedst[awiciel? przedstawicielstwo?] handlu KK [krajów kapitalistycznych]”. W dzienniku rejestracyjnym KS MO pod nr. 13972 znajduje się informacja o przerejestrowaniu na TW ps. „W. Konarski” z 22 marca tego roku, a ponadto dopisek: „24.01.[19]90 [r.] mat[eriały] zniszcz[ono], [z uwagi na] brak wart[ości] oper[acyjnej]”. Przywołana karta i rubryka z dziennika zostały już opublikowane. Zob. D. Kania, J. Targalski, M. Marosz, *Resortowe dzieci. Media*, Warszawa 2013, s. 378. Autorzy stwierdzili: „Jan Wejchert według dokumentów komunistycznej bezpieki to tajny współpracownik Służby Bezpieczeństwa o pseudonimie »Konarski«, pozyskany na zasadzie dobrowolności jeszcze 15 marca 1976 roku” (*ibidem*, s. 376). Kwestię tę podnosił również program Doroty Kani „Koniec systemu” z 2017 r. Zob. *Tajni współpracownicy SB w polskich mediach to nic nadzwyczajnego. Agentura istnieje [sic!] do dziś*, <https://tvrepublika.pl/tajni-wspolpracownicy-sb-w-polskich-mediach-to-nic-nadzwyczajnego-agentura-istnieje-do-dzis,47382.html>, dostęp 28 II 2022 r. (data publikacji 18 IV 2017 r.). Sprawą zajmował się też Marek Mądrzak (ps. „Lustrator polski”), zob. *Jan Wejchert zarejestrowany jako tw ps. „W. Konarski”*, <https://www.salon24.pl/u/lustratorpolski/403463.jan-wejchert-zarejestrowany-jako-tw-ps-w-konarski>, dostęp 28 II 2022 r. (data publikacji 29 III 2012 r.). W innym miejscu autor ten podkreślał: „Zgodnie z zapisem w dzienniku rejestracyjnym stołecznej jednostki SB w okresie od 6.11.1975 do 24.01.1990 r. był on zarejestrowany przez Wydział II tej jednostki, czyli przez stołeczny kontrwywiad. [...] Jan Wejchert zarejestrowany jako tw »W. Konarski« – dalej następuje analiza danych ewidencyjnych (*Mariusz Walter i Jan Wejchert sprzed 1990 r.*, <https://lustratorpolski.wordpress.com/2021/02/20/mariusz-walter-i-jan-wejchert-sprzed-1990-r/>), dostęp 28 II 2022 r. [pierwotna data publikacji to – jak można wnioskować – 10 X 2013 r., artykuł został ponownie opublikowany 20 II 2021 r.). Ekspert ds. służb specjalnych Piotr Woyciechowski mówił: „[...] umożliwiono wgląd chociażby do ewidencji operacyjnej SB, z której wynika, że Służba Bezpieczeństwa zarejestrowała współwłaścicieli, założycieli grupy ITI, Mariusza Waltera oraz Jana Wejcherta jako tajnych współpracowników pionu kontrwywiadowczego Służby Bezpieczeństwa. I tak, z tej ewidencji, z tych zapisów, dowiadujemy się, że Jan Wejchert podjął współpracę ze Służbą Bezpieczeństwa już w 1976 roku jako tajny współpracownik o pseudonimie »Konarski«. Ta współpraca – według zapisów – miała zakończyć się w styczniu 1990 roku” („SB zarejestrowała założycieli ITI jako tajnych współpracowników”, <https://www.tvp.info/47610538/sb-zarejestrowala-mariusza-waltera-oraz-jana-wejcherta-jako-tajnych-wspolpracownikow-pionu-kontrwywiadowczego-wieszwiecej>), dostęp 28 II 2022 r. data publikacji 17 IV 2020 r.). Podane informacje powtórzył na falach Polskiego Radia 24. Zob. „ *Holding*”, czyli szokujące kulisy powstania TVN. Woyciechowski wskazał związku koncernu z komunistycznymi służbami”, <https://polskie-radio24.pl/130/5925/Artykul/2871906,Holding-czyli-szokujace-kulisy-powstania-TVN-Woyciechowski-wskazal-zwiazki-koncernu-z-komunistycznymi-sluzbami>, dostęp 28 II 2022 r. (ostatnia aktualizacja 20 XII 2021 r.). W obu wypowiedziach stwierdził, że „Konarski” był prowadzony przez Wydział III Departamentu II, co w świetle dostępnych danych ewidencyjnych można uznać za pomyłkę. W ostatnim czasie sprawę rejestracji Jana Wejcherta podnosił reportaż filmowy *Holding* (2021) autorstwa Marcina Tulickiego (https://www.youtube.com/watch?v=iAmIVQ_AEFg,

względu na powyższy kontekst i stopień szczegółowości przekazanych informacji nie można wykluczyć, że funkcjonariusz, pisząc o rozmówcy „B.W.”, miał na myśli Jana Wejcherta. „B” to pierwsza litera jego drugiego imienia – Bohdan.

Nie zachowały się akta dotyczące rzeczonyj rejestracji. Karta Mkr-3 z 25 stycznia 1990 r. podaje: „Proszę o wyrejestrowanie z KOI mat[eriałów] dot. drugostr[onnie] wym[ienionego] rej[estrowanego] przez Wydz[iał] II SUSW do nru 13972. Materiały te zostały zniszczone we własnym zakresie z uwagi na ich nieprzydatność operacyjną, zgodnie z protokołem nr [...] z dn. 24 I [19]90 [roku]”. Jest tam jeszcze dopisek: „TW Konarski”.

Pseudonim „Konarski” widnieje na karcie ewidencyjnej odnoszącej się do KE krypt. „Polonus” w rubryce „tajni współpracownicy wykorzystywani w sprawie”. W samej teczce znajduje się notatka służbowa autorstwa por. Waldemara Więckowskiego następującej treści:

„Z informacji przekazanej przez TW »Konarski« w dn. 26.08.1976 r. wynika jasno, że dyrektor RFN-owskiej firmy »Konsuprod«, posiadającej swoje przedstawicielstwo w Warszawie, ma wielu przeciwników, szczególnie w »Intraco« i »Budimexie«. W ostatnim okresie czasu, konkretnie w sierpniu 1976 r., doszło do rozmów handlowych pomiędzy firmą »Konsuprod« a »Budimexem«. Rozmowy dotyczyły podpisania kontraktu na eksport polskich robotników, którzy zostaliby zatrudnieni na budowach prowadzonych przez firmę »Holzmann«. Ponieważ »Konsuprod« reprezentuje na terenie Polski także interesy »Holzmann«, więc kontrakt ten miał parafować Grabowski, a zatwierdzić [miała] dyrekcja »Holzmann«. Pomimo jednak uzgodnienia ostatecznych warunków kontraktu dyr. Markowski [?] z »Budimexu« zdecydował się, by kontrakt ten, pomimo poczynionych uzgodnień, wysłać bezpośrednio do »Holzmann«. Grabowski, który specjalnie przyjechał do Polski dla podpisania tego kontraktu, obrażony, opuścił nasz kraj. »Holzmann« natomiast odesłał kontrakt z powrotem do Warszawy. Jednocześnie telexem poinformował »Budimex«, że interesy firmy na terenie Polski reprezentuje »Konsuprod« i dyr. Grabowski. W rezultacie kontrakt został podpisany, lecz nie przez dyr. Markowskiego [?], a naczelnego dyrektora »Budimexu« – Pieczarę [?]. »Konsuprod« wystosował jednak w tej sprawie pismo do MHZiGM z dokładnym opisem całego przypadku. Jak wynika z informacji TW [ps.] »Konarski«, Grabowski nie jest lubiany w środowisku polskich handlowców. TW nie wie jednak, gdzie należy

dostęp 28 II 2022 r. [data publikacji 19 XII 2021 r.]). Tamże wypowiedzi Doroty Kani i Piotra Woyciechowskiego.

dopatrywać się przyczyny takiego stanu rzeczy. W[edłu]g niego bowiem Grabowski jest doskonałym fachowcem w swojej dziedzinie, a przy tym człowiekiem o [słowo nieczytelne] sposobie bycia. Przyczyny istniejącego stanu rzeczy zostaną rozpoznane w najbliższym czasie”³⁰.

Szczegółowy opis zawartości KE krypt. „Polonus” wykracza poza ramy niniejszego artykułu. Lektura archiwaliów prowadzi do wniosku, że albo są niekompletne, albo po jesieni 1976 r. funkcjonariusz nie przywiązywał wagi do prowadzenia sprawy.

W kontekście rejestracji Jana Wejcherta warto zwrócić uwagę na notatkę z 1976 r. zachowaną w jego aktach paszportowych: „Wydz[iał] II prosi o wydanie paszportu ze wzgl[ędów] operac[yjnych]”³¹. Nazwisko Waldemara Więckowskiego pojawia się tam kilkakrotnie. Po raz pierwszy na wniosku złożonym 1 marca 1976 r., a ostatni – na dokumencie z sierpnia 1989 r.³² Na podaniu petenta dostarczonym do urzędu we wrześniu 1984 r. widnieje komentarz: „popiera mjr Więckowski, n[aczelnik]k Wyd[ziału] II”³³.

Kolejne awanse i kontakty z oficerami KGB

W 1978 r. por. Waldemar Więckowski zaczął kierować sekcją. W tymże roku awansował na stopień kapitana i został uhonorowany Srebrnym Krzyżem Zasługi (pięć lat później – złotym). W czerwcu 1981 r. objął funkcję zastępcy naczelnika kontrwywiadu KS MO. Nadzorował „zabezpieczanie” środowiska dziennikarskiego i obiektów gospodarki narodowej. Według opinii służbowej z 1983 r. „stosował pełne inwencje i skuteczne kombinacje operacyjne. Wyróżniał się również systematyczną, solidną pracą z osobowymi źródłami informacji. [...] zna doskonale całokształt zagadnień merytorycznych, którymi zajmuje

³⁰ AIPN, 0256/522, Notatka służbowa starszego inspektora Wydziału II KS MO por. Waldemara Więckowskiego dot. Lothara Grabowskiego, Warszawa, 12 X [?!] 1976, k. 40–41.

³¹ AIPN, 1005/3158, Akta paszportowe Jana Wejcherta, k. 99. Notka znajduje się na jakimś przedartym dokumencie z 27 VI 1972 r., ale o tym, że powstała kilka lat później, świadczy także fragment dopisku: „T[owarzyszu?] adeusz?] Grotowski. Ustalić Pz-03807. 18.03.[19]76”. Tadeusz Grotowski był inspektorem sekcji operacyjnej Wydziału Paszportów i Dowodów Osobistych KS MO w latach 1973–1979, w 1979–1983 pełnił funkcję starszego inspektora Wydziału II KS MO / SUSW. Przebieg całej służby zob. Dane osoby [Tadeusza Grotowskiego] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://www.katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/49787>, dostęp 25 VII 2021 r.

³² AIPN, 1005/3158, Akta paszportowe Jana Wejcherta, k. 74, 87, 89, 97, 101, 158.

³³ *Ibidem*, Podanie dyrektora PZ w Polsce ITI Jana Wejcherta do naczelnika Wydziału Paszportów SUSW, [Warszawa], 20 IX 1984 r., k. 15.

się Wydział II. Doświadczenie w tej mierze zdobywał m[ieędzy] innymi jako kierownik sekcji analityczno-informacyjnej Wydziału. [...] dysponuje [...] szeregiem cech przydatnych na stanowisku kierowniczym. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim duże doświadczenie operacyjne, umiejętność prawidłowej oceny sytuacji, konsekwencję w działaniu i zdolność szybkiego podejmowania decyzji. [...] był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany za osiągnięcia w realizacji zadań służbowych”³⁴.

Na czele stołecznego kontrwywiadu stał wtedy mjr Kryspin Kulmatycki (od 1976 r.)³⁵. To funkcjonariusz też godny uwagi, ponieważ w 1983 r. przeszedł do Departamentu II i jako pracownik na etacie niejawnym zaczął odgrywać kluczową rolę w Polsko-Polonijnej Izbie Przemysłowo-Handlowej Inter-Polcom. 1 czerwca 1983 r. Waldemar Więckowski zastąpił go na stanowisku szefa Wydziału II KS MO (wkrótce: SUSW).

Od 1983 r. Więckowski był majorem. Znalazł się wśród osób wyróżnionych nagrodami pieniężnymi za rok 1984 za zaangażowanie prowadzące do uzyskania wielu ważnych informacji, „które w sposób ewidentny przyczyniły się do osiągnięcia pozytywnych rezultatów przez Departament I MSW”³⁶. 30 sierpnia 1984 r. wyjechał do Związku Sowieckiego, gdzie przebywał do 27 stycznia 1985 r.³⁷ W aktach osobowych czytamy: „Przeszkolony na kursie SB w Moskwie”³⁸. W innym miejscu widnieje wzmianka o tym, że „ukończył w 1985 r. Wyższą Szkołę Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego ZSRR”³⁹. Został mianowany podpułkownikiem w 1986 r. Otrzymał jeszcze medale: „40-lecia PRL”

³⁴ AIPN, 003088/570, Opinia służbowa naczelnika Wydziału II KS MO mjr. Kryspina Kulmatyckiego dot. kpt. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 25 III 1983 r., k. 226–227.

³⁵ Przebieg jego służby zob. Dane osoby [Kryspina Kulmatyckiego] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/110532>, dostęp 21 II 2022 r.

³⁶ AIPN, 003088/570, Rozkaz nr 024/85 szefa SUSW gen. bryg. Edwarda Kłosowskiego i zastępcy szefa SUSW ds. polityczno-wychowawczych płk. Jerzego Araźnika o wyróżnieniu, Warszawa, 30 IV 1985 r., k. 233.

³⁷ *Ibidem*, Notatka służbowa inspektora Wydziału Kadry dot. ppłk. Waldemara Więckowskiego, [b.d.], k. 254. Za pismem z 10 VI 1984 r. ppłk. Kazimierz Maławski z MSW zwrócił do Wydziału Kadry SUSW akta osobowe Waldemara Więckowskiego „zakwalifikowanego na przeszkolenie w ZSRR” (*ibidem*, k. 232). Por. AIPN, 728/27175, Akta paszportowe Waldemara Więckowskiego; Dane osoby [Waldemara Więckowskiego] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/643221>, dostęp 25 VII 2021 r.

³⁸ AIPN, 003088/570, Indywidualna karta przeglądu kadrowego, [b.d.], k. 245.

³⁹ *Ibidem*, Opinia służbowa zastępcy szefa SUSW ds. SB płk. Stanisława Przanowskiego dot. ppłk. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 2 XII 1986 r., k. 237.

i brązowy „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, oraz odznaki: złotą „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, srebrną „W Służbie Narodu” i srebrną „Za Zasługi dla Warszawy”. Wydział II SUSW osiągał wyniki stawiane za wzór innym jednostkom.

Do zadań stołecznego kontrwywiadu należała m.in. zewnętrzna ochrona sowieckiego 308 Batalionu Łączności Stacyjnej w Rembertowie⁴⁰. Istnieją zebrane w wyniku prac analityczno-badawczych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego autoryzowane świadectwa mówiące o relacjach oficerów, także Waldemara Więckowskiego, z ludźmi z KGB. Opisy powiązań w tym zakresie z Sowietami należą do rzadkości, dlatego warte są przytoczenia, nawet jeśli celowo umniejszają rolę wzajemnych stosunków.

1. „Pamiętam, że w ramach współpracy prowadzonej do 1990 r. przez SB MSW i KGB ZSRR dochodziło – na polecenie kierownictwa obu stron – do kontaktów roboczych pomiędzy funkcjonariuszami stołecznej SB i funkcjonariuszami KGB z jednostki Armii Radzieckiej stacjonującej w Rembertowie. Na polecenie płk. Waldemara Więckowskiego uczestniczyłem w tych spotkaniach”⁴¹.

2. „Do 1990 r. pracowałem w Wydziale II Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie, którym kierował płk Waldemar Więckowski.

⁴⁰ Kryspin Kulmatycki pisał: „W zakresie zadań Wydziału II była również kontrwywiadowcza ochrona jednostek wojskowych specjalnego znaczenia rozlokowanych wokół Warszawy i mających za zadanie ochronę przeciwlotniczą stolicy (sprawa krypt. »Motyle«) oraz ochronę jednostki wojsk radzieckich w Rembertowie. Ochrona ta sprowadzała się do pozyskania, w najbliższym otoczeniu obiektów, osobowych źródeł informacji i kontrolowanie, czy w pobliżu tych jednostek nikt podejrzany się nie »kręci«. [...] Była to ochrona zewnętrzna. Wewnątrz tych jednostek funkcje kontrwywiadowcze wykonywali oficerowie WSW, a w przypadku jednostki radzieckiej ich oficer kontrwywiadu. Właśnie z nim w okresie poprzedzającym stan wojenny mieliśmy duże problemy” (K. Kulmatycki, *Spowiedź esbeka. Dwa-dziesiąt lat później*, Brzezia Łąka 2011, s. 47). W innym miejscu przypominał o porozumieniu o współpracy między KGB i KS MO (*ibidem*, s. 41). Z kolei Grzegorz Kostrzewa-Zorbas tak określał sytuację już po 1989 r.: „W Rembertowie pod Warszawą stacjonuje olbrzymia rosyjska jednostka łączności. Piętnaście kilometrów od centralnych instytucji władzy RP!” (*Imperium kontratakuje. Rozmowa z Grzegorzem Kostrzewą-Zorbasem* [w:] J. Kurski, P. Semka, *Lewy czerwcowy. Mówią: Kaczyński, Macierewicz, Parys, Glapiński, Kostrzewa-Zorbas*, Warszawa [1993], s. 148). Kostrzewa-Zorbas był wicedyrektorem Departamentu Europy (1990–1991) i dyrektorem Departamentu Planowania i Analiz MSZ (1991–1992), następnie dyrektorem Biura Ministra Obrony Narodowej ds. Polityki Obronnej (w 1992 r.). Pełnił też funkcję przewodniczącego delegacji negocjującej umowę o wycofaniu wojsk sowieckich z Polski (1990–1991).

⁴¹ *Relacja autoryzowana z 25.11.2011 r. funkcjonariusza SB MSW PRL (dane do wiadomości redakcji)* [w:] *Współpraca SB MSW PRL z KGB ZSRR w latach 1970–1990. Próba bilansu*, Warszawa 2013, s. 175 (PDF publikacji jest dostępny pod linkiem: <https://abw.gov.pl/download.php?s=18&id=3429>, dostęp 3 XI 2022 r.; recenzja – zob. A. Idem, „*Współpraca SB MSW PRL z KGB ZSRR w latach 1970–1990. Próba*

Wydział II SUSW był jednostką podrzędną wobec Departamentu II MSW – wykonywał pomocnicze zlecenia departamentowe na poszczególnych geograficznych kierunkach działań operacyjnych SB oraz zapewniał kontrwywiadowczą ochronę jednostce Armii Radzieckiej stacjonującej w Rembertowie.

[...] Jednocześnie doraźne kontakty z oficerem KGB ZSRR w Rembertowie mógł utrzymywać naczelnik Wydziału II SUSW, w zależności od rozwoju bieżącej sytuacji społeczno-politycznej na ochranianym przez SUSW terenie. Ponadto oficer KGB zabezpieczający jednostkę radziecką w Rembertowie mógł w sprawach ważnych dla Rosjan z kontrwywiadowczego punktu widzenia kontaktować się bezpośrednio z kierownictwem Wydziału II SUSW. Wspomniany oficer podejmował działania wobec radzieckich żołnierzy stacjonujących na terenie jednostki w Rembertowie.

[...] Z kolei w latach 80. pracował tam oficer kontrwywiadu KGB w stopniu majora o personaliach Aleksander Wasiljewicz Kowszew. Pamiętam też [...] prowadzone przez Wydział II SUSW kontrwywiadowcze zabezpieczenie jednostki AR stacjonującej w Rembertowie [...]. Pamiętam, że major Kowszew przyjeżdżał do Wydziału II SUSW i prosił o interwencję w sprawie radzieckich żołnierzy handlujących na masową skalę paliwem. Naczelnik Wydziału II – płk W[aldemar] Więckowski – telefonował do Komisariatu MO w Rembertowie z prośbą o wysłanie patrolu w miejsce wskazane przez Kowszewa i przepędzenie z kolei polskich handlarzy benzyną [...].

[...] major Kowszew przyjeżdżał nieraz do Wydziału II SUSW i prosił, żeby zwrócić uwagę na ewentualnie spotykanych dyplomatów.

[...] Przypominam sobie, że mjr Kowszew przyjeżdżał do Wydziału II SUSW i mówił, że poszukuje swego podwładnego.

[...] gdy Kowszew planował wyjazdy radzieckich żołnierzy do warszawskich muzeów, to telefonował do Wydziału II SUSW, informował o planowanym wyjściu i pytał, czy w danym dniu i miejscu opozycja czegoś nie szykuje i czy radzieccy żołnierze nie sprowokują agresji przechodniów.

[...] Przez ostatnie dwa lata poprzedzające wyprowadzenie jednostek Armii Radzieckiej z Polski do ZSRR mjr Kowszew nie wykazywał (w sensie służbowym) aktywności w kontaktach z Wydziałem II SUSW i *vice versa*. Odwiedzał natomiast kierownictwo tego Wydziału, aby złożyć świąteczne życzenia. [...] Zapraszał też kierownictwo do jed-

bilansu”, red. Zbigniew Nawrocki, Warszawa – Emów 2013, ss. 246, „Słupskie Studia Historyczne” 2013, nr 19, s. 301–304).

nostki w Rembertowie na obchody kolejnych rocznic rewolucji październikowej. Krótkie wizyty A[leksandrowi] Kowszewowi składał m.in. płk Waldemar Więckowski, któremu i ja kilka razy towarzyszyłem. Major Aleksander Wasiljewicz Kowszew był bardzo sympatycznym człowiekiem. Kilka razy biesiadowałem z nim i z płk. Więckowskim przy alkoholu. Kowszew w takich sytuacjach nigdy nie poruszał tematów służbowych⁴².

Powyższe relacje wnoszą do prezentowanego tu życiorysu nie tylko nowe, ale również niezmiernie istotne informacje.

W lipcu 1986 r. we wsi Rogotwórk na trasie do Torunia doszło do wypadku drogowego z udziałem samochodu kierowanego przez Więckowskiego. Zdarzenie skutkowało śmiercią nieletniego chłopaka jadącego na rowerze, nie wpłynęło to jednak na karierę naczelnika. Według oficjalnych ustaleń rowerzysta, „znajdując się w bezpośredniej bliskości jadącego w przeciwnym kierunku poloneza [...], wykonał gwałtowny skręt kierownicą wprost pod koła pojazdu” i „uderzył [...]

⁴² *Relacja autoryzowana z 2.07.2012 r. funkcjonariusza SB MSW PRL (dane do wiadomości redakcji)* [w:] *Współpraca SB MSW PRL z KGB ZSRR...*, s. 197–199. Kryspin Kulmatycki opowiadał o okresie po powołaniu na naczelnika Wydziału II KS MO: „Moja nowa funkcja, obok spraw merytorycznych, powiększona została o kontakty z przedstawicielami rezydentury KGB przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. Ich siedziba mieściła się w pięknej willi przy zbiegu ulicy Belwederskiej i Gagarina. Funkcjonowało tam nie więcej jak 4–5 osób na czele z generałem Pawłowem, którego, notabene, nigdy nie zobaczyłem. Poszczególne oficerowie KGB byli łącznikami kilku departamentów MSW w kontaktach ze stroną radziecką, a jeden z nich utrzymywał również kontakt z Komendą Stołeczną MO. Pierwszym, którego poznałem, był płk Walery Ginko, Polak z pochodzenia. Przed przyjazdem do Polski był szefem KGB w Wilnie”. W dalszej części relacji funkcjonariusz zbagatelizował te stosunki: „[Pułkownik Walery Ginko] kontakty z Komendą Stołeczną traktował bardzo formalnie. Nie było tu prawie żadnych spraw wymagających wspólnego przedyskutowania, stąd jego wizyty w Pałacu Mostowskich były dość rzadkie. Nie miało to jednak wpływu na stały rytuał składania życzeń. Zawsze zjawiał się z butelką i kwiatami z okazji święta milicji i odwrotnie, my składaliśmy mu wizytę 7 listopada, składając mu życzenia z okazji rewolucji październikowej. Jego wizyty w Wydziale II wynikały zapewne z jakiegoś grafiku, który go obowiązywał. Wobec braku tematów zawodowych, najczęściej dotyczyły różnych spraw osobistych i pomocy w rozwiązywaniu jego problemów związanych z pobytem w Polsce. Dla zapewnienia »równowagi« w tych wzajemnych świadectwach, spytałem go, czy może nam pomóc w zorganizowaniu wycieczki pracowników Wydziału II do Kaliningradu. [...] Później był u nas dwa, może trzy razy, ale do tematu nie wracał. Po około pół roku przyjechał podekscytowany, informując mnie, że jest zgoda szefa KGB gen. Andropowa na nasz wyjazd i powinniśmy być w Kaliningradzie za dwa dni. [...] Następcą pułkownika Ginko był pułkownik Stanisław Mienszikow. Przed przyjazdem do Polski był szefem KGB w Pskowie. [...] Mienszikow był mistrzem (lub jego żona) w przygotowywaniu zakąsek” (K. Kulmatycki, *Spowiedź esbeka...*, s. 34–35 i 37).

w lewy przedni bok poloneza”. W postanowieniu o umorzeniu śledztwa możemy przeczytać: „Nie można zatem wykluczyć faktu, iż zachowanie to wynikało z podjętej decyzji o samobójstwie, podobnie jak nie można wykluczyć również, że było ono efektem kawalerskiej fantazji młodego człowieka, usiłującego nastraszyć swoim zachowaniem kierowcę poloneza. Zarówno w jednym, jak i drugim wypadku sprawcą naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym, i to naruszenia rażącego, była jego ofiara”⁴³. Takie postawienie sprawy przywołuje na myśl praktyki mające na celu tuszowanie okoliczności śmierci zawinionych przez członków aparatu władzy i bezpieczeństwa. Rok później podpułkownik otrzymał odszkodowanie za trwały uszczerbek na zdrowiu (10 proc.), poniesiony wskutek bliżej nieokreślonego zdarzenia pozostającego w związku z pełnieniem służby w MO, które miało miejsce 3 maja 1987 r.⁴⁴

TW ps. „W. Konarski” w kontekście działań wywiadu cywilnego wobec Henryka Syriatowicza

W latach osiemdziesiątych Waldemar Więckowski nadal miał na biurku sprawę Jana Wejcherta. Na początku 1984 r. poparł starania na rzecz utworzenia w Polsce Przedsiębiorstwa Polonijno-Zagranicznego ITI (akronim od International Trading and Investments), powstającego z udziałem tego biznesmena. W piśmie do naczelnika Wydziału Paszportów SUSW podkreślił: „Wydział II SUSW jest w posiadaniu informacji, z której wynika, że o zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej w ramach Przedsiębiorstwa Polonijno-Zagranicznego ITI wystąpili ob. Irlandii Wejchert Andrzej, ob. Australii Syriatowicz Henryk, ob. Danii Bailas [właśc. Bialas] Ole. Pełnomocnikiem firmy zostać ma ob. Wejchert Jan, poprzednio zatrudniony w PPZ Konsuprod. W związku z planowanymi przez tut[ejszą] jednostkę przedsięwzięciami operacyjnymi zainteresowani jesteście w szybkim, pozytywnym zaopiniowaniu przedmiotowej sprawy”⁴⁵.

⁴³ AIPN, 003088/570, Postanowienie wiceprokuratora Prokuratury Rejonowej w Sierpcu Z. Czerwińskiego o umorzeniu śledztwa, [Sierpiec], 10 XII 1986 r., k. 240–241.

⁴⁴ *Ibidem*, Decyzja zastępcy szefa SUSW ds. administracyjno-gospodarczych płk. Bogdana Adamowskiego o przyznaniu odszkodowania, Warszawa, 22 X 1987 r., k. 243.

⁴⁵ AIPN, 1121/83, t. 1, ITI – International Trading and Investments Corporation – Szwajcaria, Pismo naczelnika Wydziału II SUSW mjr. Waldemara Więckowskiego do naczelnika Wydziału Paszportów SUSW, Warszawa, 5 I 1984 r., k. 8. Major Więckowski posłużył się pieczętą, na której widniało jeszcze: KS MO.

W 1985 r. Więckowski został zaangażowany przez wywiad cywilny w zabiegi czynione wokół osoby Henryka Syriatowicza⁴⁶. Z Wydziału X Departamentu I otrzymał prośbę o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

„[Czy] charakter rejestracji J[ana] Wejcherta stwarza ew. możliwości jego operacyjnego wykorzystania w planowanych przez nas działaniach wobec H[enryka] Syriatowicza. W przypadku pozytywnym prosimy także o wasze uwagi i propozycje dot. zakresu ew. wykorzystania J[ana] Wejcherta do nawiązania przez nas kontaktu lub stworzenia okoliczności ułatwiających podjęcie dialogu operacyjnego z H[enrykiem] Syriatowiczem;

[czy] ew. dysponujecie informacjami charakteryzującymi osobę H[enryka] Syriatowicza oraz przedstawiającymi cele jego pobytów w Polsce i nawiązywane kontakty z naszymi obywatelami, jak również dot. planów jego obecnego pobytu i przyszłej działalności”⁴⁷.

Funkcjonariusz wspomnianego wydziału kpt. Tomasz Przygoda w taki sposób widział rolę szefa stołecznego kontrwywiadu oraz TW o ps. „Konarski”:

„»F[awor]« [tj. Syriatowicz] przyjechał do Polski 11 bm. [czerwca 1985 r.] na okres 15 dni. Zamierza zatrzymać się w Warszawie u ob. PRL, współnika swojej firmy, którym jest TW ps. »Konarski« Wydziału II SUSW. Aktualnie »F[awor]« przebywa na targach w Poznaniu. [...] Zakłada się, że kontakt z »F[aworem]« zostanie nawiązany na terenie targów w sposób bezpośredni przy wykorzystaniu TW »Konarski«, który posiadając bieżący kontakt z figurantem, udzieli informacji odnośnie [do] najbardziej dogodnego miejsca i czasu realizacji przedsięwzięć. Pomocy operacyjnej przy realizacji powyższego udzieli naczelnik Wydziału II SUSW, tow. mjr W[aldemar] Więckowski, na którego kontakcie pozostaje TW”⁴⁸.

Równocześnie na biurko zastępcy szefa SUSW ds. SB płk. Tadeusza Szczygła „w związku z operacyjną potrzebą bieżącej konsulta-

⁴⁶ Więcej na temat właściciela firmy Contal, biznesmena o polskich korzeniach mieszkającego w Australii, a w latach osiemdziesiątych jednego z najważniejszych ludzi ITI, zob. J. Błażejowska, G. Wierchołowski, *Nieznany australijski wątek w historii ITI*, „Gazeta Polska” 2022, nr 45, s. 28–30.

⁴⁷ AIPN, 02320/164, SMW krypt. „Fawor” dot. Henryka Syriatowicza, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału X Departamentu I płk. Stanisława Strei do naczelnika Wydziału II SUSW mjr. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 31 V 1985 r., k. 31.

⁴⁸ *Ibidem*, Raport inspektora Wydziału X Departamentu I kpt. T. Wilkowskiego (wł. Tomasz Przygody) dla naczelnika Wydziału X Departamentu I płk. Dyonizego Glińskiego o wyrażenie zgody na rozmowę sondażową z ob. Australii polskiego pochodzenia krypt. „Fawor” Henrykiem Syriatowiczem, Warszawa, 12 VI 1985 r., k. 6.

cji oraz koordynacji działań” trafiła prośba o „wyrażenie zgody na wspólny wyjazd tow. mjr. W[aldemara] Więckowskiego z pracownikiem Departamentu I MSW do Poznania” w terminie 13–14 czerwca 1985 r. Miało to umożliwić realizację przedsięwzięć operacyjnych poprzez „wykorzystanie pozostającego na kontakcie Wydziału II SUSW TW pseud[onim] »Konarski«, co zostało wstępnie uzgodnione z naczelnikiem tego wydziału, tow. mjr. W[aldemarem] Więckowskim, osobie utrzymującym łączność operacyjną ze współpracownikiem”⁴⁹. Materiałów mówiących cokolwiek o przebiegu projektowanego działania nie udało się odnaleźć w archiwach.

Obszary zainteresowania szefa stołecznego kontrwywiadu w latach osiemdziesiątych

Konkretne sprawy znajdujące się w gestii bohatera niniejszego artykułu okazują się trudne do odtworzenia. W zakres rozmaitych problemów, którymi zajmował się w latach osiemdziesiątych, wchodziły np. kwestie zagrożeń wynikających z działalności arabskich służb specjalnych i terroryzmu arabskiego na arenie międzynarodowej⁵⁰. Docierające doń informacje o różnych osobach i zagadnieniach nabierały coraz większej wagi z perspektywy czasu i zachodzących przemian ustrojowych. W lipcu 1983 r. wysłał do swojego odpowiednika w Komendzie Wojewódzkiej w Przemysłu pismo dotyczące wypadku samochodowego Jana Załuski (kojarzonego szerzej z PPZ Carpatia) i dowodu rejestracyjnego, przedłużonego niezgodnie z procedurą przez oficera tamtejszej MO Zbigniewa Winiarskiego (który już po tym wydarzeniu odszedł ze służby i zatrudnił się u biznesmena). Więckowski tłumaczył, że postępowanie funkcjonariusza „nosi charakter przekroczenia kompetencji, a nie współ-

⁴⁹ *Ibidem*, Pismo do zastępcy szefa SUSW ds. SB płk. Tadeusza Szczygła, Warszawa, 12 VI 1985 r., k. 32. W SMW „Fawor” zachował się wyciąg z informacji operacyjnej od TW ps. „Konarski”, przybliżający pochodzenie, wykształcenie, zainteresowania, życie rodzinne, interesy i osobowość Henryka Syriatowicza (*ibidem*, Wyciąg z informacji operacyjnej przekazanej przez TW ps. „Konarski”, Warszawa, 10 VI 1985 r., k. 9–11). Do wywiadu cywilnego PRL dokument ten został wysłany osiem dni później (*ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału II SUSW mjr. Waldemara Więckowskiego do naczelnika Wydziału X Departamentu I płk. Dyonizego Glińskiego, Warszawa, 18 VI 1985 r., k. 8). Fragmenty dokumentacji zawartej w SMW krypt. „Fawor” dostępne są w Internecie, zob. *Mariusz Walter i Jan Wejchert sprzed 1990 r.*, <https://lustratorpolski.wordpress.com/2021/02/20/mariusz-walter-i-jan-wejchert-sprzed-1990-r/>, dostęp 28 II 2022 r.

⁵⁰ Zob. P. Gasztold, *Bejrut w Warszawie. Arabski półświatek nad Wisłą w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w.* [w:] *Obrzeża społeczne Warszawy w latach 1945–1989*, red. P. Pleskot, Warszawa 2018, s. 34, przyp. 9.

udziału w przestępstwie”. W podsumowaniu podkreślił: „w przypadku potwierdzenia podanego stanu faktycznego nie jesteśmy zainteresowani nadawaniem biegu sprawie”⁵¹. Miał na względzie dobro właściciela firmy, rejestrowanego w kategorii tajnego współpracownika⁵². Sugestia okazała się skuteczna. Być może w związku z późniejszą sytuacją Jana Załuski (wpadł w poważne tarapaty i został aresztowany) ppłk Waldemar Więckowski wziął udział w pewnym szczególnym spotkaniu – 9 listopada 1987 r. w restauracji warszawskiego hotelu „Grand” (a więc na gruncie prywatnym, a nie służbowym). Poza nim obecni byli: ppłk Zbigniew Woróżbit – wówczas szef Oddziału „Y” Zarządu II Sztabu Generalnego, absolwent dwumiesięcznego kursu przy Akademii Dyplomatycznej w ZSRS z 1980 r.⁵³, Sławomir Michalski – do niedawna oficer wywiadu wojskowego, najpewniej Oddziału „Y” (odszedł ze służby niewiele

⁵¹ AIPN, 2602/16385, Zeszyt kandydata na kuriera ps. „Nufłon” – Zbigniewa Winiarskiego, Pismo naczelnika Wydziału II KS MO kpt. Waldemara Więckowskiego do naczelnika Wydziału II SB KW MO w Przemysłu, Warszawa, 13 VII 1983 r., k. 44.

⁵² Dane ewidencyjne mówią, że Jan Załuska został zarejestrowany 24 X 1969 r. pod nr. 4946 przez Wydział II KS MO jako KTW i 28 IV 1970 przerejestrowany na TW ps. „Zalewski”. 8 IX 1983 r. sprawę przekazano do DUSW ds. SB Śródmieście, 14 III 1985 – do Departamentu I, a 25 VIII 1986 zwrócono do poprzedniej jednostki. Wydział VIII Departamentu I dokonał rejestracji biznesmena w dzienniku rejestracyjnym MSW 26 III 1985 r. pod nr. 90993 w charakterze „zab[ezpieczenia]”. Zdjęcie z ewidencji nastąpiło z powodu „nieprzydatności operacyjnej” w listopadzie 1986 r. Na późniejszy okres przypadły kontakty Jana Załuski z wywiadem wojskowym. 19 grudnia 1986 r. podpisał on deklarację o współpracy (zob. AIPN, 2602/19965, Zeszyt kandydata ps. „Merc” – Jana Załuski, k. 28). Notatka z marca 1987 r. głosiła: „Zgodnie z zapotrzebowaniem Oddziału »Y« wytypowano, rozpracowano i pozyskano kandydata na kuriera – łącznika ps. »Merc« (aktualnie jest wykorzystywany przez Oddział »C« w charakterze współpracownika). [...] Podczas kilkumiesięcznej współpracy »Merc« przekazał materiały dot. cudzoziemców i obywateli PRL jako kandydatów na agentów, współpracowników i kurierów. Opracował informację na temat osób zajmujących wysokie stanowiska państwowe i partyjne w Austrii. Jest również w trakcie realizacji zadań z zakresu zakupu urządzeń embargowych (elektronicznych)” (*ibidem*, Notatka służbowa ppłk. Zbigniewa Majewskiego dot. współpracownika „Merc”, [Warszawa], 25 III 1987 r., k. 56). Wkrótce doszło do aresztowania biznesmena. Po odzyskaniu wolności „przedłożył propozycję aktywnej współpracy”: „Zaoferował on przejęcie przez wywiad wojskowy nadzoru nad firmami Carpatia i Ag[a]ricus” (*ibidem*, Notatka służbowa płk. Zdzisława Żyłowskiego dot. koncepcji wykorzystania obywatela Jana Załuski, [Warszawa], 20 V 1989 r., k. 95).

⁵³ Przebieg jego służby zob. Dane osoby [Zbigniewa Woróżbita] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/60408>, dostęp 28 IX 2020 r. Służbę kontynuował w WSI, był szefem oddziału Zarządu II Wywiadu w latach 1991–1995 (*Raport z weryfikacji WSI*, Warszawa 2007, s. 28, 29, 31, 38, 126, 328 i 366; S. Cenckiewicz, *Długie ramię Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*, Poznań 2011, s. 380).

wcześniej w stopniu majora)⁵⁴, i ppłk Wacław Czępiński⁵⁵ – szef DUSW Warszawa-Śródmieście)⁵⁶.

Tak się też złożyło, że wkrótce Zarząd II formalnie wystąpił do ppłk. Waldemara Więckowskiego o udzielenie pomocy w przejęciu prawa jazdy, odebranego Janowi Suwińskiemu za naruszenie przepisów ruchu drogowego⁵⁷. To człowiek wyłaniający się z materiałów archiwalnych jako współpracownik wywiadu wojskowego o ps. „Sam”, pozyskany w 1985 r. przez kpt. Sławomira Michalskiego⁵⁸. Stał się szczególnie

⁵⁴ Zob. Dane osoby [Sławomira Michalskiego] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/93070>, dostęp 3 XI 2022 r.

⁵⁵ W dokumencie jako Czempiński. Zob. Dane osoby [Wacława Czępińskiego] z katalogu kierowniczych stanowisk partyjnych i państwowych PRL, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/23846>, dostęp 27 II 2022 r. 16–20 V 1983 r. był delegowany służbowo na Węgry na zaproszenie tamtejszego MSW (AIPN, 728/28304, Akta paszportowe Wacława Czępińskiego). W przestrzeni publicznej zaistniał dzięki wywiadowi *Poste-runek przy Wilczej*, „Życie Warszawy”, 7 XII 1984, s. 1 i 3. Zob. też AIPN, 1098/11, t. 886, Opinia prawna w sprawie udzielonego wywiadu dla „Życia Warszawy” przez ppłk. Wacława Czępińskiego. 20 I 1989 r. usłyszał on zarzut popełnienia przestępstwa, polegającego na tym, że w „1986 r. w Warszawie jako szef Dzielnicowego Urzędu Spraw Wewnętrznych Warszawa-Śródmieście, pełniąc funkcję związaną ze szczególną odpowiedzialnością, chronił przed odpowiedzialnością karną Jerzego Włodarskiego prowadzącego spekulacyjną sprzedaż alkoholu oraz nielegalny obrót wartościami dewizowymi między innymi w ten sposób, że wiosną 1986 r. wbrew obowiązującym przepisom w zakresie procesowego nadawania biegu sprawie podjął decyzję o zwolnieniu Jerzego Włodarskiego zatrzymanego przez funkcjonariuszy DUSW Warszawa-Śródmieście z kwotą 500 dolarów USA, zakupionych przez niego dla Sylwestra Kowalczyka, i kwotą 1 200 000 zł, przekazaną mu przez Sylwestra Kowalczyka na zakup dolarów, a nadto wydania [Jerzemu] Włodarskiemu zakwestionowanych przy nim walorów dewizowych, pieniędzy, alkoholu i innych przedmiotów, przez co uniemożliwił pociągnięcie ww. do odpowiedzialności karnej, w zamian za co przyjął korzyść majątkową w postaci książek i alkoholu o łącznej wartości ok. 60 000 zł” (AIPN, 1585/3809, Postępowanie przeciwko szefowi DUSW Warszawa-Śródmieście ppłk. Wacławowi Czępińskiemu, Notatka informacyjna wiceprokuratora Prokuratury Wojewódzkiej R. Rafalki dot. przedstawienia zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 240 pkt 1 kk i art. 252 § 1 kk w zw. z art. 10 § 2 kk ppłk. Wacławowi Czępińskiemu – szefowi DUSW Warszawa-Śródmieście, b.d., b.p.). Następnego dnia Czępiński trafił do aresztu (AIPN, 3743/10, Teczka osobopoznawcza tymczasowo aresztowanego Wacława Czępińskiego). Nie wiadomo, czy sprawa nie była przypadkiem efektem jakichś rozgrywek wewnętrznych.

⁵⁶ AIPN, 0248/190, t. 9, SOR krypt. „Rebus” dot. Jana Załuski, Informacja operacyjna, sporządzona przez starszego inspektora Wydziału VII Departamentu V por. Lecha Brzezińskiego na podstawie analizy dotychczas uzyskanych materiałów i informacji w SOR krypt. „Rebus”, Warszawa, 14 XI 1987 r., k. 174. Więckowski występuje w dokumencie jako ppłk Więchowski.

⁵⁷ AIPN, 2602/23734, Teczka personalna współpracownika ps. „Sam” – Jana Suwińskiego, Pismo szefa Oddziału „C” Zarządu II Sztabu Generalnego kmdr. Stanisława Terleckiego do naczelnika Wydziału II SUSW ppłk. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 27 XI 1987 r., k. 75.

⁵⁸ *Ibidem*, Teczka personalna współpracownika ps. „Sam” – Jana Suwińskiego.

przydatny z racji zatrudnienia w Ministerstwie Współpracy Gospodarczej z Zagranicą⁵⁹.

Już jesienią 1989 r. na biurko podpułkownika trafiła sprawa Zdzisława Herszmana. Prośba z Wydziału VII Departamentu V dotyczyła rozważenia celowości utrzymywania wobec niego zakazu wjazdu do kraju⁶⁰. Niegdyś artysta cyrkowy, który swego czasu nie wrócił do PRL z pobytu na Zachodzie, objawił się jako biznesmen zamierzający inwestować w Polsce wielkie pieniądze. W przestrzeni publicznej będzie kojarzony z aktywnością ludzi związanych z mafią, m.in. Jeremiasza Barańskiego – „Baraniny”⁶¹.

Nie wiadomo, co się działo z ppłk. Waldemarem Więckowskim po 1989 r., zapewne kontynuował służbę. Na zawartość rozdziału akt personalnych poświęconego przebiegowi pracy składało się 90 dokumentów. Jak

⁵⁹ Podstawowe dane na jego temat podaje *Raport z weryfikacji WSI*: „[...] pracownik Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy od 1984 r., członek i działacz PZPR, zwerbowany do współpracy z wywiadem wojskowym (ps. »Sam«) 7 marca 1985 r. przez kpt. Sławomira Michalskiego (k. 25 i 56), wykorzystywany przez Oddział Y, pracownik Ministerstwa Współpracy Gospodarczej z Zagranicą od 1987 r., od 1990 r. odpowiadał w MWGzZ za udzielanie zezwoleń i koncesjonowanie obrotu produkcją specjalną (k. 56), wicedyrektor »Cenzinu«, pracownik Biura Bezpieczeństwa Narodowego od 1 kwietnia 1992 r. (k. 99), wiceprezes GUC (1998–1999 [zajmował to stanowisko już wg danych z 1997 r. – J.B.]), pracownik Urzędu Wojewody Mazowieckiego (1999–2000) i właściciel firmy zajmującej się obrotem specjalnym (k. 103). Kontakty z »Samem« utrzymywali ppłk Tadeusz Ubych, płk Jan Szczęsny i ppłk Roman Karaś. W 1999 r. »Sam« obawiał się lustracji, która mogłaby go osiągnąć chociażby przy okazji składania ankiety bezpieczeństwa (k. 108). W maju 2002 r. sondowano »Sama« pod kątem tego, czy nie zechciałby wyjechać do jednego z krajów b. ZSRR (k. 104) w ramach zatrudnienia w placówce konsularnej (konsul, wicekonsul, kierownik punktu konsularnego). Sprawę zatrudnienia »Sama« w MSZ kontynuowano również na początku 2003 r. (k. 106–107)» (*Raport z weryfikacji WSI...*, s. 103, przyp. 177). W innym miejscu można przeczytać: „Jako pracownik w Ministerstwie Współpracy Gospodarczej z Zagranicą informował WSI o wszelkich zmianach prawno-organizacyjnych dotyczących wydawania koncesji na prowadzenie działalności handlowej z zagranicą” (*ibidem*, s. 343). Nazwisko Jana Suwińskiego pojawia się w kontekście procedury związanego z handlem bronią (*ibidem*, k. 103).

⁶⁰ AIPN, 0236/349, t. 19, SO krypt. „Resort” dot. pracy operacyjnej w obiektach chronionych przez MSW, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału VII Departamentu V ppłk. P. Majewskiego do naczelnika Wydziału II SUSW ppłk. Waldemara Więckowskiego, Warszawa, 6 X 1989 r., k. 130–131. W dokumencie tym błędnie zapisano stopień Więckowskiego – pułkownik.

⁶¹ Zob. np. A. Ścios, *Wszystkie drogi prowadzą do Wiednia*, <https://jozefdarski.pl/6325-wszystkie-drogi-prowadza-do-wiednia>, dostęp 26 II 2022 r.; S. Latkowski, W. Sumliński, *Przyjaciele mafii*, <https://www.wprost.pl/tygodnik/92647/przyjaciele-mafii.html>, dostęp 26 II 2022 r. (data publikacji 23 VII 2006 r., zmieniono 13 V 2015 r.); W. Sumliński, *Niebezpieczne związki Bronisława Komorowskiego*, Warszawa 2015, s. 50–53. Podane tam informacje są trudne do zweryfikowania za pomocą narzędzi dostępnych historykowi.

można sądzić, 24 dotyczyły okresu po 31 lipca 1990 r.⁶² Jedyna informacja o późniejszej aktywności osoby o zgodnych danych (imieniu, nazwisku oraz dacie urodzenia) pochodzi z Krajowego Rejestru Sądowego. Ktoś taki figurował jako właściciel kilku udziałów Przedsiębiorstwa Realizacji Inwestycji Paulanum sp. z o.o. na dzień rejestracji spółki w KRS w 2001 r. Choć nic nie wskazuje na to, aby prowadziła ona działalność⁶³, warta jest uwagi, ponieważ do grona udziałowców należał także m.in. Marek Wolny. To najpewniej ten sam człowiek, który w PRL był żołnierzem Wojskowej Służby Wewnętrznej i uczestniczył w kursie oficerów WSW w Wyższej Szkole KGB w Moskwie (1982–1983). Potem zajmował stanowisko p.o. szefa Oddziału II Zarządu I Szefostwa WSW (1987–1989) i szefa Oddziału III Zarządu I (1989–1990). W 1990 r. został szefem Oddziału II Zarządu III⁶⁴. Kontynuował służbę w WSI do 1996 r.⁶⁵ Wspólnikiem w Paulanum był też Leszek Grosicki, który służył m.in. w Wydziale WSW 11 Dywizji Pancernej i przygotowywał materiały szkoleniowe dla Centralnego Ośrodka Szkolenia WSW im. Feliksa Dzierżyńskiego.

Podsumowanie

W niniejszym artykule postać i kariera Waldemara Więckowskiego zostały opisane tak, jak pozwoliły na to zachowane dokumenty. Brakuje możliwości zweryfikowania na podstawie innych archiwaliów faktów z jego życiorysu, motywacji (choćby wstąpienia w szeregi MO i przejścia do SB), sukcesów operacyjnych... Mimo zakrojonej na szeroką skalę kwerendy nie udało się znaleźć odpowiedzi na liczne pytania i rozwinąć wielu istotnych kwestii, choć niewątpliwie wymagają one bardziej szczegółowego potraktowania. O zakresie poszukiwań świadczy dotarcie do informacji znajdujących się w aktach z rozpracowania Jana Załuski, w segregatorze materiałów wstępnych dotyczącym Henryka Syriatowicza czy dokumentacji poświęconej Janowi Suwińskiemu. Niewykluczone, że dalsze badania umożliwią poczynienie kolejnych ustaleń.

Służba rzeczonego podpułkownika obejmowała nie tylko pełnienie przez wiele lat, aż do rozwiązania SB, funkcji naczelnika Wydziału II KS MO / SUSW i ukończenie kursu w Wyższej Szkole Komitetu

⁶² AIPN, 003088/570, Zawartość rozdziału, [b.d.], k. 123.

⁶³ Zob. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, Akta PRI Paulanum sp. z o.o., KRS 62476. W 2021 r. Wydział XIII Gospodarczy KRS ogłosił wszczęcie postępowania o rozwiązanie podmiotu bez przeprowadzania postępowania likwidacyjnego.

⁶⁴ Zob. Dane osoby [Marka Wolnego] z katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/62710>, dostęp 21 X 2020 r.

⁶⁵ Zob. *Raport z weryfikacji WSI...*, s. 59, przyp. 72.

Bezpieczeństwa Państwowego (KGB) ZSRS, ale też utrzymywanie roboczych i – jak można sądzić – regularnych kontaktów z KGB. Warto też zwrócić szczególną uwagę na jego znajomości wśród wysokich rangą oficerów Zarządu II Sztabu Generalnego. Posiadanie udziałów w spółce Paulanum mogłoby świadczyć o ściślejszej, niż wynikałoby to jedynie ze służbowych kontaktów w okresie PRL, znajomości z ludźmi wywodzącymi się z bezpieki wojskowej.

Wiosną 1989 r. ppłk Waldemar Więckowski wciąż osobiście pracował ze źródłami informacji, „uzyskując na tym odcinku znaczące efekty”. Ponadto koordynował wysiłki funkcjonariuszy, korzystających „ze stałych osobowych źródeł informacji”⁶⁶. Miał szczególną wiedzę o sprawach i osobach kluczowych z perspektywy kształtowania się nowego układu polityczno-gospodarczego, którego jednym z najważniejszych elementów był rozwój prywatnych przedsięwzięć biznesowych, nie wspominając o prowadzeniu tajnych współpracowników, mogących służyć do tworzenia firm, działających już w III RP.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (AIPN).
Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie.

Źródła publikowane

Raport z weryfikacji WSI, Warszawa 2007.
Współpraca SB MSW PRL z KGB ZSRR w latach 1970–1990. Próba bilansu,
red. Z. Nawrocki, Warszawa 2013.

Wspomnienia

Imperium kontratakuje. Rozmowa z Grzegorzem Kostrzewą-Zorbasem [w:] J. Kurski,
P. Semka, Lewy czerwcowy. *Mówią: Kaczyński, Macierewicz, Parys, Glapiński,*
Kostrzewa-Zorbas, Warszawa [1993].
Kulmatycki K., *Spowiedź esbeka. Dwadzieścia lat później*, Brzezia Łąka 2011.

Opracowania

Cenckiewicz S., *Długie ramię Moskwy. Wywiad wojskowy Polski Ludowej 1943–1991 (wprowadzenie do syntezy)*, Poznań 2011.

⁶⁶ AIPN, 003088/570, Wniosek personalny szefa SUSW płk. Zbigniewa Pohecicia, [przed 12 IV 1989 r.], k. 247.

Gasztold P., *Bejrut w Warszawie. Arabski półświatek nad Wisłą w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w.* [w:] *Obrzeża społeczne Warszawy w latach 1945–1989*, red. P. Pleskot, Warszawa 2018.

Idem A., [rec.:] „*Współpraca SB MSW PRL z KGB ZSRR w latach 1970–1990. Próba bilansu*”, red. Zbigniew Nawrocki, Warszawa – Emów 2013, ss. 246, „Słupskie Studia Historyczne” 2013, nr 19.

Pleskot P., *Dyplomata, czyli szpieg? Działalność służb kontrwywiadowczych PRL wobec zachodnich placówek dyplomatycznych w Warszawie (1956–1989)*, Warszawa 2013.

Pleskot P., *Kontrwywiadowcza ochrona kapitalizmu. Rozpracowanie Oddziału Warszawskiego „Interpolcomu” w latach 1983–1990*, „Komunizm. System – ludzie – dokumentacja” 2019, nr 8.

Pleskot P., *W cieniu centrali. Struktury pionu SB Komendy Stołecznej MO i Stołecznego Urzędu Spraw Wewnętrznych w latach 1975–1990*, Warszawa 2018.

Publicystyka

Błażejowska J., Wierchołowski G., *Jan Wejchert i człowiek KGB*, „Gazeta Polska” 2022, nr 30.

Błażejowska J., Wierchołowski G., *Nieznany australijski wątek w historii ITI*, „Gazeta Polska” 2022, nr 45.

Kania D., Targalski J., Marosz M., *Resortowe dzieci. Media*, Warszawa 2013.

Sumliński W., *Niebezpieczne związki Bronisława Komorowskiego*, Warszawa 2015.

Netografia

„ *Holding*”, czyli szokujące kulisy powstania TVN. *Woyciechowski wskazał związki koncernu z komunistycznymi służbami*, <https://polskieradio24.pl/130/5925/Artykul/2871906,Holding-czyli-szokujace-kulisy-powstania-TVN-Woyciechowski-wskazał-zwiazki-koncernu-z-komunistycznymi-sluzbami>, dostęp 28 II 2022 r.

Latkowski S., Sumliński W., *Przyjaciele mafii*, <https://www.wprost.pl/tygodnik/92647/przyjaciele-mafii.html>, dostęp 26 II 2022 r.

Lustracja według Morawieckiego, <https://lustratorpolski.wordpress.com/2021/02/>, dostęp 19 II 2022 r.

Mariusz Walter i Jan Wejchert sprzed 1990 r., <https://lustratorpolski.wordpress.com/2021/02/20/mariusz-walter-i-jan-wejchert-sprzed-1990-r/>, dostęp 28 II 2022 r.

Mądrzak M., *Jan Wejchert zarejestrowany jako tw ps. „W. Konarski”*, <https://www.salon24.pl/u/lustratorpolski/403463,jan-wejchert-zarejestrowany-jako-tw-ps-w-konarski>, dostęp 28 II 2022 r.

„*SB zarejestrowała założycieli ITI jako tajnych współpracowników*”, <https://www.tvp.info/47610538/sb-zarejestrowala-mariusza-waltera-oraz-jana-wejherta>

-jako-tajnych-wspolpracownikow-pionu-kontrwywiadowczego-wieszwiecej, dostęp 28 II 2022 r.

Ścios A., *Wszystkie drogi prowadzą do Wiednia*, <https://jozefdarski.pl/6325-wszystkie-drogi-prowadza-do-wiednia>, dostęp 26 II 2022 r.

Tajni współpracownicy SB w polskich mediach to nic nadzwyczajnego. Agentura istenienie [sic!] do dziś, <https://tvrepublika.pl/tajni-wspolpracownicy-sb-w-polskich-mediach-to-nic-nadzwyczajnego-agentura-istenienie-do-dzis,47382.html>, data publikacji 18.04.2017, dostęp 28 II 2022 r.

Filmy

Holding (2021), reż. M. Tulicki, https://www.youtube.com/watch?v=iAmIVQ_AEFg, dostęp 28 II 2022 r.

Streszczenie: Publikacja przybliży sylwetkę ppłk. Waldemara Więckowskiego (ur. 1944), naczelnika Wydziału II KS MO / SUSW (stołecznego kontrwywiadu) w latach 1983–1990. Na podstawie dostępnych archiwaliów został odtworzony przebieg jego kariery w milicji i SB. Autorka zwraca uwagę głównie na ukończenie przezeń kursu w Wyższej Szkole Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego ZSRS i utrzymywanie kontaktów z przedstawicielami KGB w Polsce, wskazuje na posiadanie w związku z pracą na tym stanowisku wiedzy, która zyskiwała szczególne znaczenie w kontekście kształtowania się nowego układu polityczno-gospodarczego, oraz opisuje rolę, jaką odgrywał m.in. w sprawie TW ps. „Konarski”.

Słowa kluczowe: Wydział II KS MO / SUSW, Służba Bezpieczeństwa, stołeczny kontrwywiad, KGB, naczelnik, życiorys, kariera, przedsiębiorstwa polonijne

Justyna Błażejowska (ur. 1983), doktor nauk humanistycznych, historyk. Autorka m.in. wspomnień Jana Olszewskiego *Ta historia wciąż trwa* (2019). Pracownik Biura Badań Historycznych IPN.

Lieutenant Colonel Waldemar Więckowski and his Role in the Case of a Registration of a Secret Collaborator Pseudonym “Konarski”

Abstract: The publication takes a closer look at the profile of Lieutenant Colonel Waldemar Więckowski (born in 1944), head of Department II of the Metropolitan Headquarters of the Citizens’ Militia/Metropolitan Office of the Interior (metropolitan counterintelligence) from 1983 to 1990. His career in the police and the Security Service was reconstructed on the basis of archival materials available. The author draws particular attention to the fact that he completed a course

at the Higher School of the USSR State Security Committee and maintained contacts with KGB representatives in Poland. This points to the knowledge he possessed in connection with his work in this position, which took on particular significance in the context of the formation of the new political and economic system, and describes the role he played, among others, in the case of a secret collaborator under the pseudonym "Konarski".

Keywords: Division II of the Metropolitan Headquarters of the Citizens' Militia/ Metropolitan Office of the Interior, Security Service, metropolitan counterintelligence, KGB, chief, biography, career, Polish enterprises abroad

Justyna Błażejowska (b. 1983), PhD in humanities, historian. Author of, among other things, Jan Olszewski's memoirs *Ta historia wciąż trwa* [This Story Is Not Over Yet] (2019). Employee of the Historical Research Office of the Institute of National Remembrance.